

Διερεύνηση των ευρωπαϊκών μοντέλων εκπαιδευτικής πολιτικής και η ελλαδική στρατηγική για τη διαχείριση της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού

Αλεξάνδρα Γκουλιάμα

Ειδική Σύμβουλος Παιδείας Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας & Θράκης

Εκπ/κός ΠΕ-02, Μ.Α, Ph.d

Η βία στο σχολικό περιβάλλον

- Τέλος της δεκαετίας του '90: περιστατικά ανθρωποκτονίας στον χώρο του σχολείου.
- Το θέμα της σχολικής βίας ανάγεται σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα.
- Σημαντική θέση στα πολιτικά προγράμματα των εκάστοτε κυβερνήσεων (Αρτινοπούλου, 2001).

Ο κοινωνικός κίνδυνος

- Για το 60% τουλάχιστον των παιδιών (10-15 ετών) που χαρακτηρίζονται ως θύτες, μέχρι τα 24 τους χρόνια, εκκρεμεί μία τουλάχιστον ποινική καταδίκη σε βάρος τους (Olweus, 1993).

Τί ορίζεται ως bullying (εκφοβισμός)

- **Επαναλαμβανόμενη** και συστηματική πράξη
- Κακοπροαίρετη
- Με **ανισορροπία δύναμης**
- **Σταθερότητα** στους ρόλους «θύτη» και «θύματος»
- Με αντικειμενικό σκοπό την **άντληση ευχαρίστησης** εκ μέρους του «θύτη»
- Ομαδικό φαινόμενο: υπάρχουν παιδιά «**παρατηρητές**»
- Είναι **προδρομικός**, παρά αντιδραστικός. Αυτό σημαίνει ότι δεν αποτελεί αντίδραση σε κάποια ενέργεια, αλλά συμβαίνει χωρίς να έχει προηγηθεί κάτι (Elinoff, Charouleas, & Sassu, 2004)

Η ενδοσχολική βία ως κοινωνικός & πολιτικός προβληματισμός

Αρχές δεκαετίας του 2000

- W.H.O (2004, HSBC): ο σχολικός εκφοβισμός είναι πρόβλημα υγείας.
- Αντικείμενο προσοχής και μελέτης στην Ελλάδα. Αναγνώριση ως κοινωνικό πρόβλημα.

2007

- Απασχολεί την Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Ελληνικής Βουλής

Σχολικός εκφοβισμός στον δυτικό κόσμο

- Ελλάδα : τρίτη μεταξύ 40 χωρών. 1 στους 5 εφήβους (19,1%) εμπλέκονται σε εκφοβισμό (Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας, 2018)
- Ευρώπη: η σχολική βία θεωρείται ότι αντανακλά τη βία της ευρύτερης κοινωνίας. Προσεγγίζεται με βάση τα πορίσματα της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας, της συμβουλευτικής, της παιδαγωγικής & ψυχιατρικής.
- ΗΠΑ : η σχολική βία αντιμετωπίζεται με αυστηρά κατασταλτικά μέσα.

Ευρωπαϊκές πολιτικές αντιμετώπισης

- Οι πολιτικές αντιμετώπισης κατατάσσονται σε 3 επίπεδα:

1. Θεσμικό -ειδικοί νόμοι για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας

2. Πρακτικό - με τη χρήση της τεχνολογίας, τη λειτουργία δικτύων, τη συνεργασία για παραγωγή «εργαλείων», άτυπες συνεργασίες, διεθνή προγράμματα

3. Ενδοϋπηρεσιακό - με κέντρο το σχολείο και τους λειτουργούς του, βασισμένο στα ήδη υπάρχοντα πλαίσια και μία cognitive προσέγγιση

Θέσπιση ειδικών νόμων

ΣΟΥΗΔΙΑ:

✓ απ' το 1994 προγράμματα:

‘The Olweus Programme’

‘The Pikas GB Method’

‘Ljungstroms Farstamodel’

✓ Από το 2004-06 κατάρτισε νόμους (ασφαλή περιβάλλοντα χωρίς διακρίσεις, εξοστρακισμούς και επεισόδια βίας) και διορίζει κρατικό επίτροπο από το Υπ. Παιδείας.

✓ Η αδυναμία δράσης θεωρείται ότι προκαλεί νομικό αδίκημα απέναντι στον μαθητή-θύμα

↳ «Νόμος Απαγορευτικός των Διακρίσεων και Άλλων Ταπεινωτικών Συμπεριφορών απέναντι στα Παιδιά και στους Μαθητές» στο άρθρο 15 του οποίου προβλέπεται ακόμη και η επιδίκαση αποζημίωσης σε παιδί ή μαθητή για την ταπεινωτική συμπεριφορά που υπέστη, και η εν λόγω αγωγή στρέφεται κατά του διοργανωτή ή κάθε υπεύθυνου της δραστηριότητας κατά την οποία έλαβε χώρα η ως άνω ταπεινωτική συμπεριφορά (πχ δασκάλου κλπ)

Θέσπιση ειδικών νόμων

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

- Συγκεκριμένοι και πολυεπίπεδοι κανονισμοί ασφαλείας και μέτρα συμπεριφοράς. Τα σχολεία υποχρεούνται να έχουν κανονισμό με μέτρα κατά του εκφοβισμού.
- Καταστατικές υποχρεώσεις με σαφείς ευθύνες.
- Οδηγίες στα στελέχη και τους διδάσκοντες.
- παροχή ψηφιακών πόρων/πολλά εθνικά προγράμματα

Θέσπιση ειδικών νόμων

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

- Εθνικό πρόγραμμα Προστασίας του Παιδιού
- Μακρόπνοο πρόγραμμα για σχολεία ειδικής αγωγής και παιδαγωγικά κέντρα.
- Ειδική Κρατική υπηρεσία , υπεύθυνη για την προστασία των παιδιών

ΜΑΛΤΑ

- Η προστασία των παιδιών εμπεριέχεται σε νόμους του Συντάγματος της Μάλτας.
- καλές πρακτικές σε εθνικό επίπεδο, διεθνείς συνεργασίες και από το 2011 ισχύει το "Σχέδιο Εθνικής Πολιτικής για τα Παιδιά".
- Έρευνες και μελέτες, διεπιστημονική κατάρτιση και μηχανισμοί επιβολής, επενδύσεις σε δομές ένταξης και διαφορετικότητας, και σε προώθηση εργαλείων για κοινωνική συμμετοχή.

Σε πρακτικό επίπεδο με ποικιλία πρωτοβουλιών

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

σε εθνικό επίπεδο:

- ένας οργανισμός (Anti-bullying Centre, ABC),
- τρία προγράμματα και 3 πρωτοβουλίες-εκστρατείες.

Σχέδιο Δράσης 2013 για τον εκφοβισμό στοχεύει σε πολιτικές κατά του εκφοβισμού

- εμβαθύνει στο θέμα και εκτός σχολείου,
- εξετάζει το ζήτημα της παρενόχλησης και
- ερευνά τον ρόλο των γονέων και της κοινότητας στο θέμα.
- προτείνει δράσεις και δραστηριότητες.

Σε πρακτικό επίπεδο με ποικιλία πρωτοβουλιών

ΙΤΑΛΙΑ

- Έξι διακρατικές πρακτικές.
- Πολλές δράσεις σε εθνικό επίπεδο με τη συνδρομή των τηλεπικοινωνιών και την αιγίδα του Υπουργείου παιδείας.
- Υπουργική οδηγία του αρ. 16/2007 για Εθνική εκστρατεία κατά του εκφοβισμού (2007-σήμερα).
- Περιφερειακά παρατηρητήρια με ακαδημαϊκούς και μέλη τοπικής κοινότητας που συνδέονται με περιφερειακά μαθητικά συμβούλια.

Σε πρακτικό επίπεδο με ποικιλία πρωτοβουλιών

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ

- Σε εθνικό επίπεδο: προληπτική προσέγγιση (pro-active).
- Από το 2004 το υπ. παιδείας και επιστημών έχει ετοιμάσει Σχέδιο Δράσης με σκοπό την πρόληψη του drop out, ναρκωτικών, AIDS, βίας.
- Από το 2008 με υπουργική απόφαση τρέχει εθνικό πρόγραμμα (2008-2010) με 3 προγράμματα στα σχολεία κατά του εκφοβισμού. Γενικά καταγράφουν τη βία, ενισχύουν τους επαγγελματίες που ασχολούνται με βίαια παιδιά και επεκτείνουν τις διεθνείς συνεργασίες.

Σε πρακτικό επίπεδο με ποικιλία πρωτοβουλιών

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

- Σε διεθνείς καλές πρακτικές (ProSAVE, Toolkit: Digital & Media Literacy Education).
- Σε επίπεδο πολιτικής εφαρμόζει το εθνικό πρόγραμμα "Νεολαία ενάντια στη βία» (2011-2013): παρακολούθηση φαινομένου, δράσεις πρόληψης.

ΙΣΠΑΝΙΑ

- Το Κρατικό Παρατηρητήριο Σχολικής Συνύπαρξης παράλληλα με Περιφερειακά

Σε ενδοϋπηρεσιακό επίπεδο

ΓΑΛΛΙΑ

Απρίλιος 2010: "η πρόληψη και μάχη κατά του σχολικού εκφοβισμού" στο πλαίσιο γενικών αρχών ασφάλειας στο σχολείο.

- Πρόγραμμα Iclair για τα σχολεία. Κάνουν έρευνα, μετρήσεις σχολικού κλίματος, σεμινάρια, διαλέξεις...
- Προτείνεται η ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών μέσω του συμβουλευτικού ψυχολόγου που εδρεύει στα σχολεία.
- Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι συνεργάζονται με το προσωπικό του σχολείου.

Σε ενδοϋπηρεσιακό επίπεδο

ΛΕΤΟΝΙΑ

- Υποχρέωση η ανάπτυξη εσωτερικών κανόνων.
- Συναντήσεις εκπ/κών.
- cognitive διάσταση στην πρόληψη
- ολιστικό μοντέλο στην αντιμετώπιση.

ΕΣΘΟΝΙΑ

- η πολιτική τους παρουσιάζεται στον Χάρτη Ερευνητικών υποδομών της Εσθονίας (2010) από το Υπ. Παιδείας και την Ακαδημία Επιστημών τους. Κάνουν καταγραφή, μελέτη βίας και σχεδιασμό προληπτικών δράσεων.

Συνοψίζοντας την ευρωπαϊκή εμπειρία...

- ✓ Α. χρήση κώδικα / εσωτερικού κανονισμού (Ιρλανδία, Ολλανδία, Ην. Βασίλειο, Ισπανία, Σκανδιναβία).
- ✓ Β. Λειτουργία επιθεώρησης Σχολικής Ασφάλειας (Δανία, Ολλανδία).
- ✓ Γ. Δημιουργία Κέντρου Παροχής Νομικών Συμβουλών (Δανία).
- ✓ Δ. Εισαγωγή στο αναλυτικό πρόγραμμα ενοτήτων που αφορούν στην πρόληψη και αντιμετώπιση του bullying και του cyber bullying (Ην. Βασίλειο).

Συνοψίζοντας την ευρωπαϊκή εμπειρία...

✓ **Ε. Δημιουργία κέντρου Σχολικής Ασφάλειας** με έργο την καταγραφή και την παροχή τρόπων ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω τηλεφωνικής γραμμής και ιστοσελίδας *(Δανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ην. Βασίλειο, Ολλανδία)*.

&

✓ **Χρήση** visual arts, performance arts, ηλεκτρονικών cross media εργαλείων.

Συνολικά: παρατηρούν, καταγράφουν, ενημερώνουν την εκπ/κή κοινότητα, χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική δικτύωση, αξιοποιούν ειδικούς επιστήμονες, θωρακίζουν νομικά και επενδύουν στην έρευνα και την πρόληψη.

Η ελληνική εμπειρία

ΕΛΛΑΔΑ

- μέχρι το 2012 μεμονωμένες προσπάθειες (π.χ., ΕΨΥΠΕ, ΧτΠ, Συνήγορος του Παιδιού)
- Ένα ευρύ αλλά αποσπασματικό σώμα δημοσιευμένων ερευνών
- Πρακτικές διακρατικού χαρακτήρα στο πλαίσιο του Daphne (προγράμματα ενδυνάμωσης των νέων, διαχείριση συγκρούσεων μέσω τέχνης, δραστηριότητες στην τάξη, εργαλείο παρέμβασης και Σχολική διαμεσολάβηση).

Το Παρατηρητήριο Πρόληψης για τη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό

Ίδρυση Παρατηρητηρίου Πρόληψης για τη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό (17/12/12) σύμφωνα με το Διεθνές και το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο, με Υπουργική απόφαση

- Συνεργασία στελεχών της εκπαίδευσης με επιστήμονες (πρόληψη)
- Ανάπτυξη Δικτύου θεσμικών, κοινωνικών και τοπικών φορέων και οργανισμών που ειδικεύονται σε θέματα πρόληψης, υποστήριξης, διαμεσολάβησης και κοινωνικής ένταξης.
- Καταγραφή και εξατομικευμένη διαχείριση περιστατικών

Σεπτέμβριος του 2013: ΚΕΕ

Κεντρική Επιστημονική Επιτροπή με :

- θεσμοθέτηση δικτύου κατά της σχολικής βίας
- επιστημονική καθοδήγηση της σχολικής κοινότητας προς μία διαμόρφωση υγιούς στάσης ενώπιον του προβλήματος (εκπ/κό υλικό, οδηγός για γονείς, εκπ/κούς, μαθητές, περιοδική εκτίμηση φαινομένου, καταγραφή επεισοδίων, ενημέρωση κοινής γνώμης)

Η προσέγγιση του ελληνικού σχολείου:

- το συμπεριφοριστικό

και

- το γνωσιακό μοντέλο

- τα σύγχρονα ευρήματα της εφαρμοσμένης ψυχολογίας βρίσκουν πολύ περιορισμένη εφαρμογή στη σύγχρονη εκπαίδευση.

Η προσέγγιση του ελληνικού σχολείου:

Δεν είναι αναγνωρισμένη η αξία της πρώιμης παρέμβασης, πρωτογενούς πρόληψης στα σχολεία (Μπίμου-Νάκου, 2001)

- ο φόβος της «ψυχολογοποίησης» του εκπαιδευτικού συστήματος (*Nikolopoulou & Oakland, 1990*)
- η επαγγελματική σύγκρουση (*Nikolopoulou & Oakland, 1990*)
- η εμπιστοσύνη των εκπαιδευτικών στον σύμβουλο σχολικής ζωής (*Dimakos, 2006*)
- και ο φόβος του εκπαιδευτικού να χαρακτηριστεί ο δικός του ρόλος αποτυχημένος, αν απευθυνθούν στον ΣΨ (*Theodore, 2002*)

obrigado

Dank U

Merci

mahalo

Köszi

спасибо

Grazie

Thank
you

mauruuru

Takk

Gracias

Dziękuję

Děkuju

danke

Kiitos